

Bära lin ett utforskande möte mellan tråd och visa

Isabelle Hällsjö Högskolan för Design och
Konsthandverk, Göteborgs universitet.
Göteborg Vårterminen 2011. Examensprojekt 15hp,
Konstnärligt Kandidatprogram i design 180 hp

Abstract

Simplicity, intimacy, freedom and one single thread characterize the knitting technique.

In my project, I have studied ways of creating three-dimensional shape and structure using single threads and various knitting techniques. I applied my ideas in a collaboration with the singer Sofia Karlsson. The focus has been to design a portable object that can be used in pictures for the cover and promotion of her upcoming album.

The material I studied, processed and used in creating the three-part object was linen. In the center stands a collar, that changes expression depending on how it is worn and which side is turned towards the outside. The collar interacts with a cylinder for her hands and a hairnet. With the theme of Lullabies, I have tried to combine embracing and inviting movements and forms.

I have studied and documented the graphic patterns created by the stitches. I have strived to develop a meeting place for and cross-fertilization of our individual disciplines: music and craft.

Keywords

Knitting
Linen
Portable object
Collar
Lullabies

TACK

Sofia Karlsson för ett fint samarbete.
Ingela Berntsson för sponsring av lin.
Birgitta Nordström för givande handledning.
Ralph Lundquist för handledning på Orust.
Annie Jönsson för idébollande på distans.
Nick Olsen för fotografering.
Nygårdsanna för lån av kläder.
Mari-Louise Franzén, Historiska museet, för info.
Thomas Laurin och Kristina Fridh, HDK för support
Per, Mor och Emelie.

Innehåll

Abstract	2
Keywords	2
Tack	3
Innehållsförteckning	4
Inledning	5
Bakgrund	5
Mål	5
Syfte	6
Ledord	6
Frågeställningar	6
Avgränsningar	6
Genomförande	7
Idé och analys	7
Teknik Form	10
Material	11
Berättelse Form	13
Resultat	15
Utvärdering	18
Reflektion	20
Källförteckning	21
Bilaga 1 Material- och stickprover	
Bilaga 2 Information	
Bilaga 3 Vistexter	
Bilaga 4 Sofia	

Inledning

Jag återkommer alltid till det textila, som uttryck, material och teknik. Det ligger så nära, som ett språk jag tillägnat mig. Handens arbete och närheten till materialet har med tiden kommit att kännas allt viktigare. Det som främst fascinerar med stickningen som teknik, är den självklara enkelheten, den enda tråden som genom att bilda öglor som griper tag i varandra bygger upp en sammanhängande form. Tyget och plagget skapas samtidigt, sömlöst om man så vill. Redskapen som krävs är få. Friheten stor.

Bakgrund

I tidigare experiment har jag stickat i många olika material. Efter att bland annat ha gjort skulpturala former i tunn svart koppartråd, vars rumsliga effekt förstärktes när de ljussattes, har jag velat gå upp i format och arbeta mer med olika skalor.

Under mitt studieuppehåll har jag utvecklat smycken och textila accessoarer, ofta utförda i någon stickteknik. Mina smycken och intresset för poeten Dan Anderssons verk sammanförde mig med min samarbetspartner Sofia Karlsson.

Sofia Karlsson är artist med rötter i folkmusik och vistradition. Hennes stora genombrott kom 2005 med albumet Svarta Ballader, där hon tolkar Dan Andersson på ett nyskapande sätt. Därefter har hon gett ut ytterligare tre skivor, samarbetat med andra artister och turnerat flitigt. Mötet med publiken, spelglädjen, närvaron på scen och i musiken, är en viktig del i Sofias konstnärskap. Senaste skivan, Söder om kärleken från 2009, består helt av eget material. Vi diskuterade mycket inför det skivomslaget, vad som skulle förmedlas. Jag gjorde smycken och accessoarer som Sofia bar på scen, och kom även att göra grafiskt material till merchandiseprodukter. Där ingick också en liten exklusiv kollektion handstickade pulsvärmare.

Mål

I mitt examensarbete har jag undersökt trådens möjligheter att genom olika sticktekniker skapa tredimensionell form och struktur.

Jag har tillämpat dessa idéer i ett samarbete med artisten Sofia Karlsson, där temat varit vaggvisor. Fokus har legat på att utforma ett bärbart objekt, en slags kostym, som hon kan använda vid fotografering för skivomslag och lansering av sin kommande skiva.

Lin är det material jag har haft som utgångspunkt att arbeta i och mål att undersöka närmre, dock med öppenhet för andra alternativ.

Utifrån objektet och därtill framtagna skisser, har jag studerat maskornas grafiska och rumsliga effekter. Iakttagit egenskaper som skala, elasticitet och mönsterbildning. Sett hur de påverkat varandra.

Syfte

I detta projekt har jag velat utveckla mötet mellan våra olika discipliner. Jag har försökt vara lyhörd för och lyfta fram det som är karaktäristiskt för Sofia Karlsson, sett till vad hon vill förmedla och kommunicera ut till sin publik. Samtidigt har jag skapat ett objekt som skall förstärka helheten kring vaggvisorna och tillföra en extra dimension utifrån min personliga tolkning och gestaltning. Jag har låtit mig inspireras av text och musik i visorna, men inte haft för avsikt att illustrera dessa.

Min strävan har varit att arbeta förbehållslöst och experimentellt, direkt i det material jag valt, utifrån mina grundidéer. Jag har tagit in de kunskaper och erfarenheter jag har från olika sticktekniker, fördjupat dem och använt dem i utformningen av objektet. Utforskat vart de uttrycksmedlen har kunnat föra mig. Låtit processen och materialet styra slutresultatet.

Ledord

Identitet, tradition, förnyelse, stickningens möjlighet och begränsning, skala, transparens, bära, kropp, rum, ljus

Frågeställningar

Bärbart?
Skall objektet bära upp sig självt?

Avgränsningar

Fokus har legat på att ta fram ett bärbart objekt, tänkt att bäras på en del av kroppen. Då det främst är tänkt att användas vid fotografering, har uttrycket fått stå före funktionen, men det skall gå att ta av och på vid flera tillfällen utan att helheten påverkas.

Att i bild dokumentera objektet på Sofia har varit viktigt för att redovisa dess ändamål, någon slutgiltig fotografering för kommande skivomslag har dock inte varit tänkt inom tidsramarna för mitt examensprojekt.

Utforskandet av maskornas grafiska och rumsliga effekter har främst varit ett nyfiskt undersökande arbete, tänkt att redovisas i form av några enkla bildexempel.

Genomförande

Idé och analys

Ur den smältdegel av samlade intryck, händelser och tankar som ledde fram till detta projekt, sticker några ut så här i efterhand.

I hårarbeten från Dalarna på Nordiska museet, (se bilaga 2), såg jag ett släktskap med de smycken jag gjort i silke. Jag tänkte i skalor, andra material. Samtal med Sofia rörde här som förändrats efter barnafödelse, kroppens spår och avtryck. Jag såg likheten med häcklat, ospunnet lin. När rörmokaren sedan glömde kvar en rulle lin hemma, (det är fortfarande oslagbart vid tätning), väcktes en oväntad nyfikenhet på materialet.

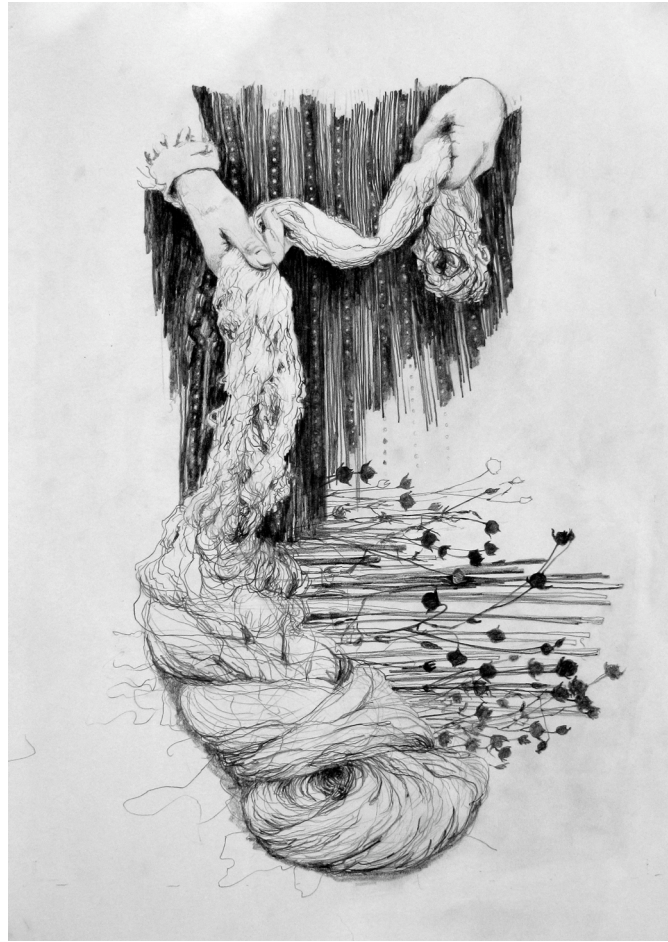
Sofia frågade om jag ville göra bilder till hennes kommande skivprojekt, där hon skall spela in vaggvisor. Visorna skall förmedla ro och vila som kontrast till en stimmig och stressad värld, för både barn och vuxna. En sagostämning, om än abstrakt, i gränslandet mellan dröm och vakenhet, fantasi och verklighet, kom då först till mig. Såg små marionetter, pappersklipp och skuggfigurer. Hårtankar återkom, nu med utgångspunkt i Sofias hårsvall, där man skulle kunna bygga in små rum och världar i ett tredimensionellt kollage. Det jag först tänkt figurativt, illustrerande, blev alltmer form och mönster. Jag såg håret som material, vars fibrer kunde bearbetas och kombineras med annat.

Min fascination för tråden och det stickade, kunde jag föra in det på ett fruktbart sätt? Låta dem bli mina främsta uttrycksmedel och en utgångspunkt? Låta kroppen styra skala och rum i ett utforskande arbete?

Jag inspirerades av hårets uppbyggnad, där en mängd tunna strån tillsammans bildar en stark helhet och hur uttrycket då växlar. Det var den likheten med det ospunna linet som tilltalade mig. Den utseendemässiga likheten med rågblonda lockar, såg jag som en utmaning, men också en svårighet. Från början stod det klart att jag inte ville efterlikna, än mindre ersätta hår, utan framhäva linets särart.

Vävt linne är bland det vackraste som finns. Att sticka i linnegarn har inte fångat mig på samma sätt. Mina bilder av vissa traditionella stilar som aldrig tilltalat mig, ville jag övervinna. Linet utmanade mig.

För att få mer kunskap och insikter om lin, kontaktade jag Ingela Berntsson, textilkonstnär och designer för bland andra Växbo Lin och Klässbols Linneväveri. Generöst fick jag i hennes ateljé ta del av hennes gedigna kunskap, erfarenhet och passion för linet.

Det jag främst fick med mig vid detta första möte, var känslan för materialet, den spunna trådens skönhet. Möjligheten att se och känna, kunna jämföra och diskutera. Ingela visade på det enkelt vackra i den stringenta, tunna lintråden. Jag såg självklarheten i materialet som är så tydligt i sig, med en stark egen karaktär. De tankar jag haft att söka nya effekter genom ospunna eller handspunna fibrer, tog en annan riktning. Då jag provstickat i det ospunna linet, hade jag upptäckt hur känsligt det var för beröring. Glansen i ytan förstördes, vilket var svårt att efterbehandla enligt Ingela, till skillnad från spunna trådar. Resultatet skulle inte bli hållbart. Ett alternativ kunde vara att blanda tunna spunna trådar i varierande naturnyanser. Rikligt material fick jag med mig hem till att testa de nya idéer som väckts.

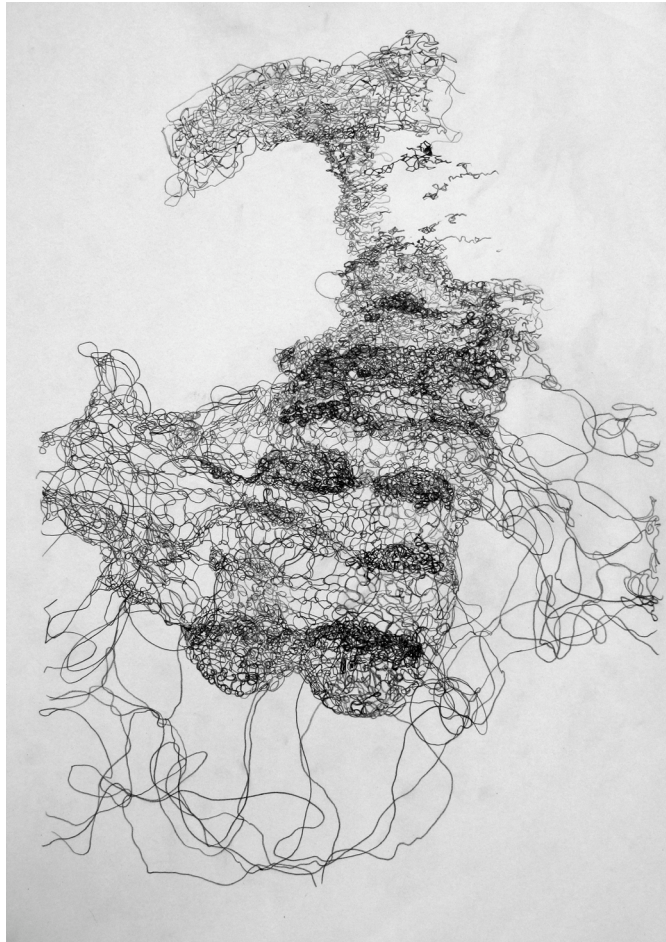
Av det inspelade material som jag lyssnade igenom tillsammans med Sofia, fastnade vi för tre låtar som är representativa för det som komma skall. Mycket var ännu i sin linda. Två visor andas naturmystik; Visa i molom och Visa vid midsommartid (se bilaga 3). De har tillsammans med en psalm; Blott en dag, med sin tidlösa text, följt mig under projektets gång. Det har också de fem blyertsskisserna som jag gjorde

inledningsvis när jag undersökte temat i bild.

Under skissprocessen utvecklades idéerna allt mer mot ett fristående objekt, en kostym, som skulle gå att ta av och på. Jag kom att fundera över begreppet bärbart. Hur tydlig behövde formen vara? Vilket värde skulle objektet ha utanför kroppen? Skulle det hänga som ett plagg, ett tomt skal eller fungera på ett nytt sätt skulpturalt? Fanns det egentligen en motsättning där? En stickad textil har oftast en mjukhet som är en del av dess kvalitet. Den ville jag inte bekämpa, men utveckla och brottas med. Modeskaparen Fortuny, mest känd för sina plisserade plagg, benämnde sina klänningar bärbara objekt, vars konstnärliga värde även framkom när de låg avtagna i sina askar.

Tankegångarna började utkristalliseras, jag måste bestämma en huvudlinje som skulle kommunicera med visorna och Sofia. Identifiera handlingen för att finna formen. Samtidigt behövde jag hitta de uttryck i material och struktur som kunde förmedla det jag ville. Stora delar av denna arbetsprocess skedde parallellt och de olika faserna påverkades starkt av varandra.

Berättelsen, formen och materialet har gått hand i hand och följer därför inte en kronologisk ordning.

Teknik **Form**

I mina stickprover försökte jag finna en balans mellan maskstorlek, antal trådar och därmed hur mycket maskan fylls. Det jag eftersträvade var en spretig struktur inom fasta ramar, där varje tråd skulle redovisas. Jag stickade för hand, att använda maskin kändes inte aktuellt för detta projekt, men övervägdes inledningsvis som en möjlighet tillsammans med andra tekniker.

Efter olika tester bestämde jag mig för att främst utgå från två sticktekniker, vars uppbyggnader är tacksamma att modulera och stämmer överens med vad jag vill förmedla. Från Shetland härstammar det så kallade tallkottsmönster, som jag har använt mig av i kragen. Mitt intresse väcktes när det i en gammal stickbok varnades för en viss bubblighet. Jag har gjort mitt bästa för att ta vara på och förstärka dessa bubblor, som uppstår genom att man gör omslag och motsvarande minsk-

ingar växelvis. Maskantalet ökas och minskas i ett system som förskjuts med jämna mellanrum.

Den teknik jag har arbetat med i muffen, alpstickning kallad, är helt enkelt en förskjuten ribb; 2 räta plus 2 aviga maskor som upprepas. En vertikalt veckad, liksidig struktur bildas, som efter formning uppnår en näst intill plisserad effekt.

Genom utnyttjande av elasticiteten och den instickade metalltråden, har jag kunnat poängtera strukturen i de stickade mönstren. Maskorna har bibringats en bevarad spänst, som bygger upp och tydliggör formen.

Under en skissfas funderade jag på att endast utgå från en teknik, för att hålla samman intrycket. Låta sådant som skal- förskjutning, materialmassa och modulering ändå forma olika individer. Den veckade alpstickningen skulle vara tacksam att forma till krage, men blir lätt väl fjärmande, majestätisk, på ett sätt som inte skulle stämma överens med temat. Till den cylinderformade kapseln, muffen, fungerade den däremot. Jag övervägde olika sätt att vika och vrida det färdigveckade materialet, där in- och utsida kunde mötas för att ytterligare bygga volym. När jag sedan fann det uttryck jag ville komma åt i material och struktur, blev också formen förenklad. Den bar sig själv och skulle inte krånglas till.

Till den omslutande form jag ville ge kragen, passade det oliksidiga tallkottsmönstret bättre, med sin rundat taggiga yta utåt och insidan gömmande små lövformade gropar. På ett tidigt stadium övervägde jag att kombinera med den veckade tekniken runt halsen, av praktiska skäl, men också med koppling till muffen. När arbetet utvecklades såg jag att de inte skulle blandas.

Hela kragen har stickats i ett stycke med samma maskantal. Den har formats genom byte av sticknummer och därmed maskstorlek, som påverkar höjd och bredd. Smockeffekten som bildats har förstärkts genom att vissa delar av strukturen förtätats med hjälp av sydda stygn. Detta också för att främja stabiliteten. Min tanke var att kragen skulle bära upp sig själv, utan hjälp av någon korsettering eller extern stomme. Jag ville inte förlora flexibiliteten.

Hårnätet har stickats från mitten, fritt i ett enkelt, klassiskt hålmönster. Liksom hos de andra objekten har sista varvet inte maskats av utan bildar ett spiralformat avslut.

Material

Den spunna lintråden har i sig själv en spänst som jag ville ta vara på och förstärka. Dessutom eftersträvade jag ett mer organiskt, varierat uttryck än det jag hade lyckats uppnå i mina stickprover.

Jag hade en rad olika nyanser av oblekt och någon gyllenblekt lintråd. Samlade till stränggarn blev de dock till en alltför intetsägande massa. Jag sökte trådindivider som skulle träda fram i det stickade materialet, samtidigt var det viktigt att linets karaktär inte gick förlorad. Det tilltalade mig att behandla tråden innan jag stickade, att ge den en extra kropp som integrerades. Att tillföra naturliga ämnen kändes viktigt.

Under mina experiment använde jag mig av tre ämnen: linfröavkok, bivax och shellack. Stärkelsen från linfröavkok ger en fördjupad färgton och sidenmatt glans åt tråden, förutom ökad styvhet. Lintråd kan dras genom fast bivax innan man syr i läder. Här smälte jag vaxet, som penslades på uppvarpad tråd och sedan brändes in med strykjärn. Tråden får då en vaxkropp som sugas in i fibern, till skillnad från syvaxet som lägger sig som en skyddande hinna. Styvheten påverkas av hur mycket vax som används. Tråden får en annan typ av glans och upplevs ibland helt matt. Vid efterbehandling kan glans gnidas fram. Linfärgen påverkas av vaxet men behåller sin karaktär.

Shellack utvinns av sekret från sköldlöss. Jag löste upp flingorna i alkohol och penslade på uppspänd tråd. Resultatet varierade mycket på grund av koncentrationen på lösningen, värmebehandlingen efteråt och flingornas ursprungsfärg. Att blanda de tre teknikerna på samma tråd, att arbeta i olika skikt, tillförde inte uttrycket så mycket. Några fina undantag gjordes, där till exempel shellacklösningen bara ströks in partiellt och resten täcktes av vax, vilket gav en levande yta. Shellack- och vaxbehandlade trådar förde ibland tankarna till biologisk vävnad, som senor.

Förutom att behandlingarna påverkade intrycket av den enskilda tråden i maskan, förstärkte de den stickade strukturen i maskorna och därmed i helheten. För detta behövdes dock ytterligare något stöd. Olika material testades: fiskelinor, nylonlina med metallkärna, linöverdragen rostfri tråd, koppar-, mässing- och järntråd. Egenskaper som spänst och hårdhet i förhållande till grovlek blev viktiga, liksom hur väl materialet i tråden harmonierade med linet. Bäst resultat gav några gamla silkesomspunna koppartrådar som fanns bevarade i begränsad mängd från min farfars elfirma. Tebad gav en varmare ton till den textila ytans kallgrå nyanser. I muffen varvade jag två grovlekar av dessa, i kragen kompletterade jag med en brun ståltråd.

Den tunna silvertråd jag valde till hårnätet spelade en mer jämbördig roll med linet än de andra instickade metalltrådarna.

Berättelse
Form

Vaggvisor. Sofia. Folkton. Ro, vila, skydd, integritet, puppa, kokong, omfamna, vysjsja, bära, omhulda, invagga, omsluta, tillsammans.

Jag summerade mina idéer och försökte finna en grundkärna att utgå från. Den runda omslutande formen var återkommande, i armarnas vaggande rörelse, när man sveper om sig, i det ombonade. Den fanns i mina blyertsskisser.

Bära. Bärbart. Objektet skulle bära upp sig självt, samspela med hår, ansikte och huvud. Rama in men vara fristående. En öppen skålförmad krage. Skyddande men inte fjärmande. Omslutande – inbjudande.

Ett skirt nät skulle samla håret i en korg där lintråden får möta Sofias hår. Hårinfluenserna finns i strukturen hos objekten, som ett möte mer än en utgångspunkt.

Till händernas sammanförande gjorde jag en halvtransparent

cylinderform som är en flört med den gamla modeaccessoaren muffen.

Den organiska struktur som växt fram i kragens öppna cylinderform – omväxlande konvex och konkav – gav ett kraftfullt uttryck som var bra. Kragen fick däremot inte bli för hög, för att varken bli för tung eller dominant. Trots storleken ville jag behålla dess mjukhet och rörlighet. Avig- respektive rätsida hade så olika kvaliteter som jag ville kunna ta till vara. Behovet av föränderlighet ökade, samtidigt som jag ville lätta upp materialet något utan att ge avkall på enkelheten. Därmed lämnade jag tanken på att konstruera någon fästansordning för att stabilisera kragen. Genom sin enkla form kan den användas åt båda håll, med den stora kragen/luvan upp runt huvudet med sin vågformade kant, eller vänd uppochned, med den avslutande kanten som successivt tunnas ut och skirt inramar ansiktet, medan den vågformade kanten lägger sig mjukt över axlarna, som en liten mantel.

Muffen utformades för att förstärka rörelsen med kragen, kontrastera, vara sin egen och ge ett lätt inbjudande intryck, mjukt men stringent. Med erfarenhet av hårnätets skira spänst, använde jag mig av en mycket mjukare metalltråd än jag först tänkt. Lättheten tillsammans med linet och tekniken gör att det stickade materialet bär upp sig självt utan att kollapsa. Uttrycket blir fjädrande, man håller den varsamt.

Resultat

Projektets bärbara objekt består av en tredelad stickad komposition. I centrum står kragen, som samspelar med cylindern för händerna och det sammanhållande hårnätet.

En serie bilder på Sofia Karlsson när hon bär objektet har tagits fram i samarbete med Nick Olsen inom ramen för projektet. Nick Olsen som även är frisör står också för hår och makeup på dessa bilder.

Exempel på objektens mönsterteckning redovisas i form av en bildserie.

Utvärdering

Mitt examensarbete har till stor del varit ett utforskande projekt, där jag låtit processen styra det färdiga resultatet. Idé, skiss, materialbearbetning, utformning och tillverkning har varit starkt sammanflätade.

Tråden är utgångspunkt för allt stickat, liksom för det undersökande arbetet i mitt projekt. Min tanke var att koncentrera mig på att studera de grafiska och rumsliga effekter som uppstår i maskorna. När linet sedan fångade mig, fokuserade jag alltmer på materialhantering. Det fysiska arbetet med tråden, att se hur den beter sig och förändras har varit mycket lärorikt. Dessa studier har fördjupats genom att jag parallellt med hantverket har dokumenterat i bild. Erfarenheterna och uttrycken har jag tagit med mig in i de färdiga objekten.

Jag har tillämpat en arbetsmetod som har gett mig stor frihet inom givna ramar. Det gäller både i mitt eget arbete och i samarbetet med Sofia. Vi har samtalat under projektets gång, diskuterat temat och bollat idéer. Vad det gäller objekten har jag haft mycket fria händer i ett ömsesidigt förtroende där jag har gjort min tolkning av vaggvisorerna och Sofia. Det har varit viktigt för mig att stämma av avgörande beslut tillsammans med Sofia, men vi har inte diskuterat alla detaljer. Vår nära relation har förenklat delar av kommunikationen, men man måste vara vaksam så att man inte tror sig veta vad den andra vill och står för. Det är utmanande att finna balansen mellan aspekter som lyhörddhet, intuitiv förståelse och tydlighet.

Under projektets gång har Sofia och jag utvecklat en gemensam syn, vilken var viktig att tydligt kommunicera till fotografen, när han kom in i projektet under en häktisk dag. Efteråt har jag funderat på hur man på bästa sätt förmedlar idéer och tydliggör visioner, så att man kan enas om ett gemensamt förhållningssätt. Kanske skulle jag förutom muntlig presentation, moodboard och skisser, haft nytta av en storyboard för att underlätta kommunikationen.

De bilder vi har tagit under det här projektet, utgör ett förberedande arbete när vi skall utveckla de slutgiltiga bilderna till vaggvisorerna.

I vaggvisoprojektet har musiken och konsthantverket korsbefruktat varandra och genererat nya idéer, frågeställningar och perspektiv, vilket bland annat resulterat i att Sofia skrivit nya visor utifrån mina skisser.

Vår kontakt skedde mestadels på distans. Vi skickade bilder, texter och musik mellan Orust och Stockholm. Spänningen var stor inför första provningen av kragen, dagen före fotografering. Den var gjort till henne! Det fungerade!

Mina bärbara objekt är gjorda för en kropp, vars volym påverkar och håller uppe formerna. Icke burna blir uttrycket ett annat. De förändras då till skulpturala objekt, vars egenskaper möjliggörs och begränsas av deras textila stickade uppbyggnad. En av svårigheterna under arbetets gång har varit att hitta balansen mellan bärkraften i det stickade, tyngden, bärbarheten och det konstnärliga uttrycket. Jag har försökt utveckla ett förhållningssätt där jag successivt integrerar erfarenheterna från det föregående objektet in i nästa. Hårddraget var den kronologiska ordningen – krage, hårnät, muff – även om vissa delar gjordes parallellt. Dessa erfarenheter och frågeställningar från processen vill jag utveckla i framtida projekt.

Om kragen skall användas i andra sammanhang, som till exempel scenkostym, får formen och funktionen säkras genom att en funktionell diskret fästansordning tillfogas.

Under fotografering av det stickade materialet har jag studerat hur tråden tecknar med skuggeffekter och ljusdagar. Jag har sett repetitiva mönster förskjutas och få en spännande oregelbunden rytm när elasticiteten utnyttjas. Detta bildmaterial kan bilda utgångspunkt för framtida grafiska mönster och scenografiska projekt där man kan arbeta med att förändra skalan.

Reflektion

Tiden har varit min medspelare och motståndare. Jag valde att arbeta hantverksmässigt, där antalet investerade timmar blir en del av verket. Att alla dessa timmar syns i verket skänker för många ro. Men vi speglar också vår egen stress i sådana verk där tidsåtgången provocerar och därmed kan upplevas som väsensskilda från vår vardags höga tempo. Många aspekter av denna diskussion lyfts fram i den vanligaste frågan jag får när jag visar något jag tillverkat för hand – hur lång tid tog det att göra?

Lugn behöver inte vara långsamhet. Lugn kan vara att arbeta metodiskt och vila i den process som växer fram. Jag lever med en tidstjuv som består av min periodvis sviktande hälsa. Denna växlande arbetsförmåga har jag tvingats förhålla mig till sedan många år, så även i detta projekt.

Trots detta har jag till min glädje känt att jag har kunnat arbeta både förbehållslöst och metodiskt på ett sätt jag kanske inte gjort tidigare. Det bär jag med mig.

Källförteckning

Böcker

Burton, N.(2005). Den nya kvinnostaden.
Stockholm: Bonniers
Christoffersson BM., Palmsköld A. (2009). Stickning.
Hemslöjdens Förlag
Kewenter E.(1999). Lin & Linne. Stockholm: Prisma
Klanten, R., Hubner, M., Ehmann, S. (2009). Hair'em
Scar'em. Berlin: Gestalten
Kybalova, L.(1968). Den stora modeboken.
Stockholm: Folket i Bild
Lavold, E.(1980). Sticka som aldrig förr. Stockholm: Prisma
Lindberg A.L. (red.) (1995). Konst, kön och blick.
Stockholm: Nordstedts
Ling, J.(red.), Ramsten M.(red.), Ternhag G.(red.)(1980).
Folkmusikboken. Stockholm: Prisma

Tidskriftsartikel

Emanuelson, B. (2010) Spinn ditt lin. Till Handa, 4, 14

Radioprogram

Stil (2011). Fortuny - ett universalsnille som gillade Venedig,
Wagner och plisserade plagg
[Radioprogram] Producent: Anna Åkerlund. Sveriges radio,
P1 28 januari

Webb

<http://www.sofiakarllsson.com/> (7 maj 2011)
<http://www.vaxbolin.se/> (7 maj 2011)
<http://ingelaberntsson.se/> (7 maj 2011)
<http://bjork.com/> (7 maj 2011)

Lin

Carl von Linné döpte linet till
LINUM USITATISSIMUM – det mest användbara.

Linets nordiska tradition går i folkton och omnämns i folkvisor.

*Liten vätte, sir du långt lin...
...långt som tömmar
och segt som hår av hin?*

Det är ett sägenomspunnet material, omgärdat av mystik.

Kvinnor, fruktbarhet och hår, återkommer ofta i försök att bemästra naturen att ge god skörd. För att få fina långa lintågor skulle sådden ske en dag med långt kvinnonamn, helst utförd av en oskuldsfull flicka med långt ljust utslaget hår. En såningsman som fick uppdraget skulle gärna ha ett långt vitt gubbskägg.

Om barn inte kunde sova tog man en lintåga lika lång som barnet och brände i brasan.

Hår

Skyddande, förföriskt, provocerande, förbjudet, tryggt, föränderligt.

Identitetsbärare. En laddad symbol för kvinnligheten.

Fruktbarhetsgudinnor avbildas ofta med rikt utslaget hår.

I folktrons och sagans värld har håret ofta magisk kraft, inboende styrka som påverkar bäraren eller snärjer dess offer. Ibland av kärlek.

Lintott, guldlock. En hårlock kan vara ett kärt minnesobjekt.

Hårkullor från Dalarna spred sitt konsthantverk på arbetsvandringar över Sverige. Av insamlat människohår tillverkades främst smycken.

Krage Hårnät Muff

Krage, luva, mantel, slöja, flor. De magnifika kragar som i olika utföranden hade sin storhetstid under renässansen och in på 1700-talet, var ofta gjorda i lin, ibland med inslag av metalltråd.

Hårnät har man redan funnit i fynd från bronsåldern. På medeltiden bar man nät av guldtråd, under renässansen var de prydda med pärlor och senare gjordes de osynliga av hårstrån.

När den handvärmade pälsmuffen först blev populär under 1500-talet, användes den av både män och kvinnor och var förbehållen de så kallade högre klasserna. Den har sedan återkommit periodvis inom dammodet och även tagits upp i en svensk folkdräkt.

En intim relation har alltid funnits i klädedräktens historia mellan det vi bär runt hals och händer. Krage/manschett/muff. I stickat – hjärtevärmare/pulsvärmare.

Sticka

De äldsta fynden av stickat lin kommer från Egypten.

På en altartavla från 1300-talet avbildas Jungfru Maria i färd med att plocka upp maskor till en halskant på en tröja åt Jesusbarnet, som väntar bredvid.

Stickning är en förhållandevis ung hantverksteknik, men bär på en rik tradition. Att sticka till husbehov var länge en nödvändighet för många, i perioder också en betydande inkomstkälla. Olika landsändar fick sina specialiteter. Då stickningen är ett hantverk att bära med sig sågs ofta gående stickerskor, på vall och under vandring.

Drunknade sjömän som drev iland längs Nordsjöns stränder kunde identifieras efter mönstren på fisketröjorna de bar. Deras kvinnor stickade in sitt hår i vantarna för skydd mot köld och väta.

Vagga

Ursprungsrörelsen – det milt vaggande moderlivet.

Med ett oroligt litet barn i famnen kommer den vyssjande rörelsen naturligt. Lugnande ljud blir lätt nynnande.

Våra förfäder ansåg det viktigt att rytmen vidmakthölls en tid efter födelsen. Den romerske historieskrivaren Tacitus skrev i sin Germania 98 e kr, att de germanska stammarna för två-tusen år sedan placerade sina barn och gamla i vaggor bland träden.

I de folkliga nordiska vaggvisorna återkommer några få melodityper med lång tradition. Vallvisor, polsktrallar och arbetsvisor har vävts in och utvecklats genom tider och bygder.

Bära

Bära upp. Bära med sig. Bära ett barn. Bli buren.

Nu hoppar haren kråka
på ängens vita gräs.
Nu glider gladan slint i snögan snår.
I långa lopp och längslar
min kropp i molom går,
ty slokar sol på nattosamma näs.

Stjärnor i skelom.
Dudom delom.
Vind går i felom
– Spelom!

Nu duggar dag från dejlom
i mörkomånan sjö
och stjärnor stinga hål i himmelen.
Min lyckas glada glejom,
när kommer du igen?
– Ty kommer du, skall vissomliga dö

Stjärnor i skelom.
Dudom delom.
Vind går i felom
– Spelom!

Så lutar somt sig stilla
på vitan väntomvall,
när smältan sol förrinner ur min dag.
Den röda sorg sig hållnar
vid klirrand bällromslag,
Från molom flyr min själ i svollna svall.

Stjärnor i skelom.
Dudom delom.
Vind går i felom
– Spelom!

Text och musik: Alf Hambe, 1965

Du lindar av olvon en midsommarkrans
och hänger den om ditt hår.
Du skrattar åt mångubbens benvita glans,
som högt över tallen står.
I natt skall du dansa vid Svartrama tjärn
i långdans, i språngdans på glödande järn.
I natt är du bjuden av dimman till dans,
där Ull-Stina, Kull-Lina går.

Nu tager du månen från Blåbergets kam
att ge dig en glorias sken.
Och ynglet som avlas i gölarnas slam
blir fålar på flygande ben.
Nu far du till Mosslinda, Mosslunda mor,
där Ull-Stina, Kull-Lina, Gull-Fina bor.
I natt skall du somna vid Svartrama damm
där natten och mossan är len.

Text: Rune Lindström.
Musik: Håkan Norlén, 1946

Blott en dag, ett ögonblick i sänder,
Vilken tröst, evad som kommer på!
Allt ju vilar i min Faders händer,
Skulle jag, som barn, väl ängslas då?
Han som bär för mig en moders hjärta
Giver ju åt varje nyfödd dag
Dess beskärda del av fröjd och smärta,
Möda, vila och behag.

Själv han är mig alla dagar nära,
För var särskild tid med särskild nåd.
Varje dags bekymmer vill han bära,
Han som heter både Kraft och Råd.
Morgondagens omsorg får jag spara,
Om än oviss syns min vandrings stig.
»Som din dag, så skall din kraft ock vara«
Detta löfte gav han mig.

Hjälp mig då att vila tryggt och stilla
Blott vid dina löften, Herre kär,
Och ej trones dyra tröst förspilla,
Som i ordet mig förvarad är.
Hjälp mig, Herre, att vad helst mig händer,
Taga av din trogna fadershand
Blott en dag, ett ögonblick i sänder,
Tills jag nått det goda land.

Text: Karolina Sandell-Berg, 1865.
Musik: Oskar Ahnfelt, 1872.

